

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ
щодорож, п'ятниці і неділі,
з тижневим додатком
„РУСКА РАДА“.

Редакція, адміністрація і експедиція
при улиці Петровича ч. 2.

Рукописи звертає ся лише на поперед-
че застережене. — Рекламациі неоче-
кувані від оплати поштової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“

разом з „Рускою Радою“:

на цілий рік	20 К.	—	с.
„ пів року	10	—	„
„ чверть року	5	—	„
„ місяць	1	—	„ 70

Поодинокі числа „Буковини“ 16 сотників.

Передплата і належність за інсерат
платні в Чернівцях.

Чи потрібний нам театр?

Стаття надіслана.

Від якогось часу наша суспіль-
ність дискутує навіть публично
по часописах на темат: чи нам
потрібний театр, але треба
зазначити, що сеї дискусії може й
зовсім не було би, якби проф. Гру-
шівський не був виступив в „Л.
Н. В.“ з проєктом, щоби гроші зі-
брані на театр, ужити на якусь
кориснішу ціль прим. на основу-
ване приватних середніх шкіл.

Отже сейчас по появленню сеї
статті проф. Грушівського розвинула
ся дискусія над питанням, чи маємо
будувати театр, чи ні?

Гадаю, що питання, яке я по-
ставив на вступі, надто важке, от-
же годить ся про се і в „Буко-
вині“ заговорити.

Перше, що кидаєть ся в очі в
сій справі, то звісна рутенська без-
критичність. Львів видав розказ,
що нам треба театру, пустив кілька
гучних фраз, а решта людей, не за-
становляючи ся ближше над річю,
почала сипати грішми. А вже як
польський сойм відмовив зубвенцію
на сю ціль, а властиво дав її під
неможливими умовами, то вдер-
сно у великий дзвін народної
чести і постановлено за всяку ціну
поставити театр. Мовляв: „zastaw
się, a postaw się!“

Таке починане свідчить про
дуже сумний факт, що наш нарід,
ба навіть і проводирі нашого на-
рода іще не вироблені, що наш на-
рід не будує собі (не говорю про
Буковину) підвалин існування кон-
секвентно з долини, поволи і
крок за кроком, але противно: ро-

бити все під впливом хвилевих по-
ривів, не роздумуючи, чи се по-
трібне, чи ні.

Чи справді нам театр тепер
потрібний? На се питання відповім,
що ні! А то по перше тому, що у
нас нема людей, що його під-
тримували би. Ві Львові руської
публики за мало, а провінція не
буде чейже кілька раз в місяць їз-
дити в цілі піддержування театру
до Львова із Заліщик, Кутів, Тур-
ки, Нового Санча і т. д. Зрештою
ся наша інтелігенція є за бідна,
єї звичайно не стає на конечні по-
треби, а де доперва взяти гроша
на люксуси?! Коли від інтеліген-
ції не можемо домагати ся вики-
дування гроша на театр, то гріхом
було би домагати сього від мужиків.

По друге: на се у нас тепер
нема грошей, а властиво не по-
винно бути грошей. Ми маємо бо-
гато конечних потреб, яких за-
спокоєня ніяк не можемо відкла-
дати, а театр, се така річ, що єї
можна відложити, бо вона нам не
втіче. Але вертаймо до річі: перед-
усім треба отже грошей до вибу-
довання театру, потім треба буде
грошей на уряджене театру, а по-
тім треба буде грошей на віднов-
люване самого урядження, а в кінці
треба буде грошей на консервацію
і адміністрацію самого будинку.
Отже як бачимо, театр, се річ до-
рога і ненаситна. Мимо сього, що
він буде вибудований, то все таки
наша суспільність буде мусіла ви-
давати на нього „schwere Tausende“
намість обертати ті гроші на яку
іншу народну потребу.

Пустім цифри, нехай трохи по-
говорять: адміністрація і консер-

вація львівського польського театру
коштує річно 22.000 корон, а сума
видавана річно на відновлюване
внутрішнього урядження 20.000 ко-
рон, за те зиск із будинку прино-
сить кольосальну суму 2400 кор.!
Се чистий інтерес. Правда, ті ви-
датки польського театру покриває
львівська рада мійська і польський
сойм, але ми від тих інституцій не
можемо майже нічого сподівати ся,
так, що такі і тим подібні видатки
спадуть на суспільність.

Се називаєть ся у нас раціо-
нальною народною еко-
номією! Чи не чиста іронія?! Нам
тільки укладати народний бюджет,
то далеко заїдемо.

І дивна річ: галицькі Русини
все хотіли би будувати з гори і то
відразу. Не маючи майже ні од-
ної чистої руської народної школи
і 4 гімназій, зажадали університе-
ту і то давай зараз цілий, або ніщо
не беремо! Маючи до заспокоєня
цілу масу невідкладаємих і пекучих
потреб, зажадали театру і ані руш
дальше. Я тільки цікавий, що ми
незадовго не менш оригінального
видумаємо, щоби тільки не так як
всюда инде.

І так верх 130.000 кор. зіб-
рано на будоване „оранжерії“ для
народа анальфаетів і нуждарів.
Щож то за утіха буде, як хлоп,
що з нужди не має що їсти, що
в зимі ходить без чобіт і кожуха,
як інтелігент, що не має за що
дітий до школи посилати, як цілий
наш нарід одного красного поранка
дістане величавий будинок, руський
театр! Щож то за утіха буде!
Кождий хлоп певне тоді скаже:

вернули доми. Коли вже забрали ся до
спання, промовив Володимир.

— Знаєш, здаєть ся, що ти густуєш
в панні Олесі, але і она в тобі.

Остап поглянув на його гостро, але
в сій хвилі пригадав собі сю дружбу,
яка їх лучила і сказав:

— Знаєш, Влодко, що она робить
на мене вражінє таке, як ніхто.

— Последна перед нею певно рів
нож зробила вражінє таке як ніхто...
Ха, ха, ха. Я тоті вражінє добре знаю!

— Ні, се ручу тобі словом чести,
що так є дійсно... Ми... я її люблю і се
я її сказав... але поза любовю, чистою
як хрусталь у мене нічого іншого
нема на думці... Се можеш мені вірити.

— Алеж певно що вірю, як вірив
приміром тоді знаєш, коли ти до мене
од Ользі писав... вірю... вірю..

— Ні, знаєш, там то зовсім інша
річ. Я навіть не знаю, чи я Ольгу дійсно
любив, а зрештою, що так склало ся, она
сама винна, она не повинна була... А
зрешті і се було нічого, але той лист,
про який я тобі писав, скінчив все... Я
не привик ніколи лізти там, де не про-
сять. Хто знає, чи я не був би рішив
ся відкокутувати за се, що я не завинив,
слиб не той лист, але він все скінчив...
всю...

— Но, певно... певно... Але вернім
до теми. Чи ти думаєш, що є на світі
хоч одна така людина, щоби могла ві-
рити тепер в таку чисту, святую любов?..

— Так!

— Ні, даруй, не так. А чому? Тому,
що всі тепер старають ся бодай думати

наші проводирі чують як трава
росте, нам як раз тільки театру
треба було; тепер ми вже і про-
свічені і неголодні!

А тоті, що театр будували і на
се гроші давали, вдарять ся з ем-
фазою в груди і скажуть: monu-
mentum aere perennius posuimus.
Але, чи се буде монумент народ-
ної розваги, чи може монумент
чогось як раз противного, те ска-
жуть грядучі покоління і вони ви-
дадуть с у д.

Справді, чи нема у нас інших
потреб? Чи не ліпше було би за-
часті тих грошей збудувати ві
Львові щось в роді звичайного Нар.
Дому з більшою салию, де містив
би ся театр підчас своїх побутів
ві Львові, а решту грошей оберну-
ти на заснування по селах хлібо-
робських спілок, райфайзенських
кас, крамниць і т. д. Чи не ліпше
було би за ті гроші вислати кількох
тямущих молодих людей до Данії,
Франції і інших культурних країв,
щоби там приглянули ся сільській
господарці і наших селян приучи-
вали до трохи поступовішої і ра-
ціональнішої господарки, як ман-
друючи агенти? Чи не лучше було
би за ті гроші закласти взірцеві
господарства? Чи не лучше було би
за ті гроші закидувати села кни-
жочками? Чи не ліпше було би
вкінці заснувати хоть одну при-
ватну реальну школу, або гімна-
зію?!

Але то власне біда, що ми під
тими всіма зглядами чекаємо на
поміч з г о р и. Ми гадаємо, що нам
те все дасть галицьке правитель-
ство, бо воно до того обовязане.
Чекаймо тільки, заки правительство

Франц Михайлів.

Картини.

(Конець).

Була темна ніч. Ні одна зірка не
могла передерти ся через чорні хмари
лише в віддалі появляли ся від часу до
часу ясні дисківки. Остап йшов поволи
з проходу. Сам не знав, яким чином
зайшов в сю сторону, де мешкала Олеська.
З отвертих вікон прилинули до його
звуків фортепіана. Грала тихо якусь укра-
їнську думку, а єї мелодія вливалася сум
в душу Остапа. Не знав, як перейшов
віртку і станув близь вікна. Як лише
докінчила і лише на хвилину перестала
грати, Остап закликав в глибині покою:
— Панно Лесю!

Вдивля ся в пітьму ночі і підій-
шла до вікна. Пізнала Остапа і осміх-
нула ся.

— То ви?

Витягнув руку через вікно, Олеська
подала свою, а він цілуєчи її проше-
потів:

— Спасибі, велике спасибі; велику
ви мені радість робите.

— Так... Але що то буде опісля,
колись... Часто я думала об тім, я від-
ганяю від себе сю думку як могу, але
годі...

— Пощо затроювати собі гарні хви-
ли теперішности... Ви належите до
тих, що до солодкого вина домішують
жолін... А пощо се?... Пощо?... Знаю,
що бачу тебе нині, дивлю ся в твої сні,

чудові очі і на нині сього з мене до-
сить... А завтра?... Хто зна... завтра
могу не діждати ся...

В тій хвилині хтось перейшов обі-
ним покоєм і Олеська задрожала.

— Пізно вже, замикаю вікно. Добра-
ніч!... Хай вам присниться ся щось дуже
приємного...

— Широ мені сего бажаєте?

— З цілого серця...

— То хто має мені приснити ся? —
патав цілуєчи її обі руки.

— Я!... — прошепотіла висувуючи
руку і замкнула вікно.

Остап одержав телеграму, в якій по-
відомлював його про свій приїзд на кілька
днів його щирий приятель ще з молоді-
чих, гімназійних часів — Володимир
Лісенко. З Володимиром виховувались
майже спільно, бо разом ходили до шкіл.
Жили зі собою в великій дружбі навіть
тоді, коли Остап поїхав на філософію,
а Володимир на село. Тепер затуживши
за другом, вибрав ся нарочно на кілька
день до него. Був пізний вечір, коли
приїхав і оба перегуторили майже цілу
ніч. На слідуєчий день був якийсь кон-
церт в касині урядничим. По концерті
мав відбутися комерс з танцями. Михайл
лишин забрав зі собою Володимира. Ді-
стали місця як раз за Майчинськими. На
комерсі попросив Михайлишин одного
знакового, що знав Майчинських, щоби
їх представив. Завязала ся розмова зразу
загальна, опісля Володимир говорив з ро-
дичами, Остап з Олеською. Пізно в ніч

нормально, бо припускати таке, що на
може бути, сеж ненормальність... Але...
вже пізно, спати час, добраніч!

Однак Остап спати не міг, не спав
зовсім і думав.

— Може Влодко має рацию... Так
се почуване, що розбудила в моїм серці
Леська не любов а пристрасть?

— Ні!.. Влодко скептик і песиміст,
так багато в житю завів ся! Його слова
пусті!.. Мое чує є певно любовю! Але
є любовю незвичайною!..

Остап спровадив ся до дому, де меш-
кали родичі Леськи, але она не була
зовсім з того вдоволена:

— Ви знаєте, говорила она йому,
що тепер поки що мусимо ховати ся з
нашою любовю... Знаєте, що родичі мої
ніяким чином не згодять ся на се, щоби
я виїхала за вас за муж тепер, коли ви
ще без іспиту. І задля того треба сте-
речи ся хотьби і найменшої тини підоз-
ріння з їх сторони, а коли ви тут спро-
вадили ся, то годі.

— Так щож, се нічого. Я буду пра-
цювати. За кілька місяців здам іспит, а
до того часу буду бодай тішити ся ва-
шим видом.

— Ну, нехай, але щоби те все на-
зле не вишло. З того часу зачав Остап
якось буденити для неї. Невистанний
його вид придушував огонь, що горів в
її серці, його горячі слова терали вар-
тість в її очах. Минуло кілька місяців.

Остап виїхав на кілька день до сто-
личного міста здавати іспит. Здав. Коли
по іспиті вступив на пошту, щоби довіда-

той обов'язок сповнити, а тим часом будуймо театр, з'уживаймо всю свою енергію на досягненні цієї „ідеї фік“, то далеко заїдемо. Се справді чисте безголов'я!

В кінці іще одна річ. Перша ліпша гучна фраза може в нашій суспільності викликати запал, справді гідний ліпшої справи. Одна пані пропонувала навіть, щоби задля скоршого вибудування театру наші пані відмовлялися собі стріпів, капелюхів і прийняли, а замість того, щоби купувати марки на будову театру. Гадка справді „ентузіастична“ і не одному тихому а ревньому патрійоту стали певне слізи в очах при читанні цього запису в „Ділі“. Справді, що за високо патрійотичне наше жіноцтво, если навіть такий „пункт гонору“ як стріпів кладе на вівтарі народної справи. І можлива дуже річ, що деякі патрійоти в глибині серця свого почали вже побоюватися, що наші пані піchnуть небавом ходити в подертих черевиках, в зношених сукнях і престарілих чупідрах на голові, але замість цього пообліплювані з усіх боків марками на будову народного театру. Але до тепер се іще не наступило, а навіть львівський „Труд“ що раз ліпше розвивається, не говорячи про черновецьку „Працю“, що іще не мала на се часу.

Є у нас запал, але при тім можештати дві хибі: перша, то факт, що він останавлиється дуже часто на стадії постанови і не доходить навіть до стадії усування, а не то вже довершено, а по друге, що той запал з'уживається у нас звичайно на нерациональні потреби, не на те, що нам дійсно і конечно потрібне.

Микола Левичиний.

Буковинська нужда.

(Конець).

З огляду на те, що до салі парламентарної увійшов серед промови пос. Штраухера міністер скарбу — бесідник реасумує свої жалоби на буковинські влади податкові, як

ти ся чи не було до него яких листів, подав йому урядник телеграму. Швидко отворив її, глянув на її зміст і — мов колода провалив ся на землю. А рукою держав кріпко телеграму зі словами: „Гратулюю по причині успіху, але чекаю желань від вас по причині моїх заручин.“

Леська.

Сидів самотний, заслуханий в тиші, що розлягла ся навкруги і думав. Думав о тім, що в останніх часах пережив і слізи мимохіть напливали йому до очей. З задуми збудив його дивний мелодійний голос:

— Добрий вечір, пане Остасе!

Оглянув ся. За ним стояла Одеська. Встав — звитали ся.

— Підете може на прохід, бо наші всі збирають ся. Родичі брат... може і ви? — Згодив ся.

Сумрак вечірний налягав на землю, як они йшли разом наперед полишивши всіх далеко за собою. Она була близько него, а так далеко, чужа йому, як другий кінець просторого степу, як другий беріг синього моря. Мимоволі витягнув руку і його рука стріла ся з її рукою. Підійс її до уст. Спершу пробувала легко висунути її, а опісля вирвала таки силімпію.

— Чи ви, пане Остасе не чули на моїй руці заручинного перстня?

— Я чув лише зимний ланцух, що мене ділить від вас, але ви його не хо-

разичий примір безпощадного руйновання селян наводить факт, що перед кількома роками продано на ліценції одному мужикови на площі Рудольфа за податкові залежності послідню одежину — сірак за 75 кр. Тим розуміє ся — покрито лише кошта егізекуції. За сию особу систему треба рішучо винувати в першій лінії теперішнього фінансового директора, який завіз режим несправедливий, безоглядний ані трошечки неузгоджений економіч не положене населення.

Про прочі свійства сего шефа фінансової управи не хочу говорити. Він рішучо не має вимогів, потрібних на сей уряд. Ему не достає головню так потрібного знання краю і людей, а передовсім нема у него об'єктивности, розуміння, серця, співчуття із населенем. Здається, немовби під урядничим уніформним замирило всяке людське почування. На вказівки гарних розпорядків центральних властей, які нам наводять тут часами у повнім тексті — (а може є ще й тайні об'їзники?) — пізні інстанції не звертають найменшої уваги. Отимто нема чого дивувати ся, що населене не має найменшого довіря до такої скарбової управи і до такого примінявання податкових законів а надто зовсім оправданого сумніває ся в об'єктивність теперішнього скарбового директора. Правда, ми не маємо ніякої інгеренції на зміну таких органів, але я-б просив его ексц. міністра скарбу, аби він будучи певним того, що я висловлюю тут переконане більшості населення краю, (признання) звертав особливу увагу на сию справу та, щоб сему якнайшвидше зарадив і прислав нам фінансового директора, який би заслугував і мав довіру населення і по якому ми могли б надіятись, що він буде примінявати закони об'єктивно, справедливо і без ніяких упереджень, при тім був приступний до людських почувань і прихильний до загалу. (Признання. — Посол Брайтер: О се тяжко! — Посол Штайн-вендер: Чи ж се елементарні нещастя?) Прошу-ж — се елементарні нещастя, викликані податко-

чете прорвати, не хочете зробити себе і мене щасливими...

Хвиля мовчанни, що стане за цілі віки, а по тім:

— Ні, пане Остасе, що було, — вже ніколи не верне, хочби не знав як за тим тужити. Дарма!.. А врешті... коли ви ще не забули молодечих мрій, то... знайте, що і я ще не забула, що і я ще тужу що дня за тими нашими святими годинами... А більше не можна... Дійсно не можна...

— Не певно, певно... Се ж і так богато ласки, що ви зволите де-коли про мене подумати і я вам за се дуже вдячний. Лише, знаєте, все одна гадка звенить мені чогось так уперто в голові, що годі її відогнати...

— Яка?

— Все здає ся мені, що я був тою ліхтаркою, що мала притягнути багату на барви, по нашому гроші, метлю-жениху... Так...

— Пане!..

— Даруйте, що я вас може вразив, але се дійсно правда... Бо лиш подумайте... Оттак, якби сьогодні ви присягли бути моєю на все, а нині — по дальше вже самі мабуть знаєте... Врешті і се так не болить, що ви не моя, але що я на вас так тяжко завіз ся...

— Пане...

— Не так... так... Ви мабуть скажете мені, що ви все ще відчуваєте зі мною, що ви мене поважаєте і иньлі подібні річі і я, природна річ в те все повірю... Правда? Ха, ха, ха! Ви мабуть скажете мені, що мені чейже ніхто

ними пригнобленими — се тривале елементарне нещасте населення.

Вертаючи до властивої теми хочу лише зазначити, що уділ Буковини в слідуючих кредитах запомогових в рр. 1900, 1901, 1902 і 1903 із 5 тисяч К. на 3,900.000 Кор. і 15,000.000 К. був також скупий мачопиний і несправедливий. В минулих семи роках від р. 1898 уділено Буковині із фондів запомогових загалом 150.000 К. Заступник високого правительства замітить певне, що та сума дійшла за тих сім років до висоти 432.678 К. Але я мушу се безпробовочно опростувати через те, що суму 282 тисяч корон дала державна управа краю ізза того, бо в тім часі погоріли дві буковинські оселі майже до тла, в Вижниці і Турі Гуморі а до того припали ще більші пожежі в чотирох иньших місцевостях. Отже на відбудоване цих місцевостей звінчених огнем, жертвувала держава краю за сім літ 282.000 К, а на залагоджене нужди вічно повторюючої ся майже безперервної дала за тих сім років елементарних нещасть всего 150 тисяч, хоч за той час ухвалено на запомогові ціли більше як 48 мільонів. Не хочу мої поважані панове вдавати ся в дальші виводи, бо се могло би вийти на те, що хочу проволікти швидкі наради над законопроектом, якого спасенні наслідки я вповні признаю. Не хочу теж ставити ніяких резолюцій ані внесенє, бо те все — вибачте мені панове — вандрує до коша. Але позаяк економічно здорове й цвітуче сільське населене пособляє економічному розвитку цілого краю а теперішній прикрий стан сільського населення відбив ся наглядно лихом на містах, купцях і промисловцях, то ми мусимо натискати на те, щоб правительство відносило ся до Буковини із дійсною прихильністю і заявило єї тепер через видатне субвенціоноване краю. Передовсім просив би я п. міністрів рільництва і скарбу, щоб вони нагадали собі в кінці про Буковину і тямали про неї в рівній мірі як про иньні провінції. І на тім кінчу я. (Живі оплески).

не може боронити думати про вас. Га? Ну певно, що так... Але даруйте, мені зовсім не припадає до густу ролі трубадура, та ще до того вашого?.. Ви, даруйте, не графіня, він на графа зовсім не подібний, по а я чейже не ідіот, щоби бути вашим трубадуром. Еге!..

— Але ж, пане Остасе, о що вам властиво ходить? Скажіть. Чи може о те, що зоветь ся роздертем серцем?.. Се ж можна направити... Ви посумуйте, залюбитесь в иньшій і... А врешті скажіть, чим можна вам винагородити сию кривду, як ви кажете — скажіть...

З іронічним сьміхом нахилив ся до неї і промовив.

Сю кривду „як я кажу“ може направити лише один останній поцілуй, одно щире стиснене руки... Так...

— Пане!..

— ...Чи будем вертали?..

— Так...

Вертали. Тернем вистилли їм хтось сию дорогу, видав велике каміння під ноги... Йшли скоро в мовчанці...

— Добраніч, пане Остасе — і... не гнівайте ся... Хто знає, чи сьому я винна... Но, добраніч!.. Дайте мені свою руку. Остап витягнув руку і она стріла ся з її елізавітовою рукою. Мимо волі підійс її до своїх уст і задріжав. Почув, як її рука стискала його руку

— Добраніч!..

Бережани, жовтень 1904.

Революція в Росії.

У посліднім випуску журналу „Oesterreichische Rundschau“ помістив проф. Масарик статтю, із якої хочемо в головних зарисах познакомити наших читачів. — Революція чи страйк? питає ся кожний, що прочитає безліч суперечних вістей з Росії; на всякий случай кожний бачить, що дійсність не відповідає поняттю „страйк“, хотий наші поняття про суть і перебіг політичної революції не цілком годять ся з тим, що діється в Росії. „Однако чиж відносини в Росії не склалися ся инакше, ніж на заході? Чи революція в Росії не може прийняти иньшого характеру ніж в Європі?“

Від часу Петра Великого Росія розділила ся на два табори: поступовий — європейський та реакційний російський — староросійський; від часу Петра Великого нова російська література є вістуном сих обох культурних стремлінь. По Петрі Великим продовжала Катарина II. Петрову революцію в управі і літературі; Ломоносов став Петром російської літератури а Радіщев при кінці енциклопедичного віку був речником реформістів. Сама Катарина була в тісних зносинах з Дідеротом, Вольтером і т. д.; Петербург був передмістям революційного Парижа. Шляхотні мужі мріяли в своїх масонських зборах про знесенє панщини а сама цариця складала програму свого пановання на основі творів Льюко, Монтеск'є та других політиків і філософів. Однак вибух французької революції поклав передчасний кінець всім тим планам. Катарина наказала печатати Вольтера в російському перекладі, церковна цензура тріумфувала, лжожі Новікова замінено а паном поля стала, староросійська партія, на чолі якої стояв найзавзятіший ворог європейського зіпсовання обичаїв і реформ Петра Великого князь Щербатов.

Національна борба проти Наполеона загострила вправді антифранцузький напрям, але ніяк не можна вже було здавити європейських ідей; офіцери і мужва бачили Європу, перенялись єї ідеями так, що мимо романтично-християнської реставраційної політики Александра І. іще за его пановання з'організовано рухавку декабристів, першу справжню політичну революцію європейської ся Росії, бо бунт Пугачева (1772—1775 р.) не стоїть в ніякій звязи з європейськими стремліннями.

Сам Александр І. крихітку прогрішив ся проти старо-російщини. Росія мусіла стати європейською не прямо через вищу освіту, але через війскову адміністрацію і до того доконечно потрібно їй було європейського образования. Александр І. мав іще свої личні причини проти староросійщини; він сам дав доказ через пасивну участь в замордованні свого батька, що царська власть є абсолютною, який мож злагодити лише скритоубійством. Тричі рішав ся він дати конституцію Росії, але заєдно в послідній хвили ставав ся староросійським, що не хотів піддати ся публичній контролі.

По бунті декабристів наступила реакція Николая І. Але як раз під варварською кормигою того неокресаного і необразованого, але рішучого деспота засіяно перші зародки філософічних і політичних ідей та напрямів, що живуть по сьогоднішній день і розвивають ся. Антагонізм до Франції справив жадливі науки Росіяни у Німеччину. Гегель а особливо Шеллінг були учителями поступової молодіжї і інтелігенції. Се було благословенством для Росії. Німецька наука і філософія поглибила попередне поверхове образование французьке. Політично сказавши, дістались Росіяни з дощу під ринву. Николай І. і його до радники ніяк не могли того понятти, що берлінські виклади, яких могли слухати Росіяни за царським дозволом, ділати муть о много шкідливіше, ніж познакомлене з Вольтером.

Що ворухало ся в головах і серцях тодішньої інтелігенції та молодіжї, про се можемо довідатись з Пушкінового „Онегіна“ (1823—1831), Гоголевого „Ревізора“ (1836) і Лермонтового „Героя нашого врем'єв“ (1840). Сам цар позволив виставити „Ревізора“ і усьміяв ся аж до сліз — а прецінь же Гоголь як

також і Пушкін, кожний на свій лад, представляють страшні, невідраді від поєси в Росії! Тодішні обставини можна пізнати найліпше з модерної російської літератури, що почала ся під Александром I. і Нікодем I. чи то критикою і сатирою (Грібедова „Роре от ума“ появило ся 1822—1823) чи то аналізом суспільних відносин. З початку петербургської автократії не доглянули значіння тих поетичних творів, аж коли в 1836 появило ся Чадаєва „Філософичний лист“, отворили ся їм очі. Чадаєв був жовніром (полковником), він боров ся проти Наполеона I. а в своїм по французьки писанім листі бореть ся з невірою, яка огорнула його на вид домашніх новірадіних староросійських відносин. Після його погляду одним спасенем вітчизни булоб з'європеїзуване. Чесного жовніра узнано урядово божевільним. А що правда була по його боці, се аж надто ясно виказала убийникам його і всяких свободолюбних гадох кримська війна.

(Далі буде).

НОВИНКИ.

Чернівці, 14. лютого 1905.

Личні вісті. Краєвий президент др. Окт. Регнер-Блайлбен поїхав в урядових справах до Відня, де остане до 18. с. м. — На конференції краєвих виділів виїхали до Відня віце-маршалок др. Ст. Смаль-Стоцький і член кр. вид. пос. др. Фьореа Люну.

Рускі дописувателі. Ми дістали ось таку замітку до поміщення: „Цікаво було прочитати послідне письмо з Гатні. З тої дописи довідає ся світ, що дописувателі провадять про кривди гатнянських Русинів навіть дзєвник; але дати світові знати про се, він здобув ся аж тоді, коли хто инший не втерпів мовчати про ті кривди. І мабуть се не одиникий випадок між нами. Богато з нашої інтелігенції ховає свої записки — з котрих могла би при стараннім обробленю бути користь загалу — мишам на снідане... І треба сильної принуки, щоб поділились із загалом своїми спостереженнями. Навіть згаданий дописувателі не наводять реальних случайів а обмежують на загальниках; а шкода, може-б саме ті случаи були найцікавіші зі всего. А тим способом і редакція могла би осудити, чи є яка підстава до жалів. Тому є в інтересі загалу, щоби подібні до „Гатнянського“ не ховали свої дзєвники, а то світ нічого не довідає ся про їх хоч би і „двохлітню патріотичну роботу“, котрої в Гатні навіть не слідно!“

До сих заміток можемо від себе додати хіба тільки, що дописи основані на провірених фактах, обговорюючи справи більшої ваги — мають велику цінну. Вони тим зерном, що у них відбиває ся народне жите. Таких дописів буває доволі мало, але за них були би ми дуже вдячні. Правда може дехто скаже, живучи у якійсь глухій закутині, що у него нема теми підхожої до допису. Сему хотілиб ми зарадити, подаючи на тему до допису про переважну справу зарібків наших селян. До сего моглиб послужити такі помічні питання: 1. Кілько родин у селі робить лише на своїм полі, а кілько мусить робити і у других, а кілько удержує ся лише із зарібків. 2. Чи люди йдуть на зарібки поза межі села згд. краю або й держави чи тільки роблять у своїм селі. 3. а) У кого роблять у селі (двір — приходство — багаті мужики) і б) яку села роблять роботу? в) чи платню виплачує ся в грошах чи і в натуріях? г) і в якій висоті? 4. Чи люди йдуть на роботу у яку фабрику і яку платню беруть там? 5. Чи фабрична платня вплинула на підвищення платні робітників рільних в околиці? 6. а) На який рід роботи йдуть за границю і куда саме? б) яку платню беруть там? в) кілько зарібку приносять до дому? 7. Чи лучають ся спори із приводу висоти зарібків і як вони кінчають ся. — Розуміє ся, що чим докладніші і подрібніші дані — тим цінніші будуть вони. Добути такі вістки в теперішню зимову добу буде мабуть легко кождому сільському інтелігентові і ми будемо за них незвичайно вдячні. Пізнане зарібкових відносин повинно з часом принести користь цілому народові, а се

повинно стати найлюбішою нагородою для кожного, що схоче зволити нашій просвібі...

Годівля коний. Міністерство рільництва визначило для буковинської ради культури краю 600 кор. на поліпшене хову коний.

Краєва рада шкільна іменуєвала на засіданню з дня 10. с. м. сталими учителями: Сильвестра Альботу в Балківцях, Прокопа Романюка в Кисилеві, Петра Шлемка в Камені, Володимира Бачинського в Бачиньцях, Володимира Корниляка в Кучурові величій, Івана Грисорія в Раранчу і Федора Гордєвського в Чагрі, відтак учителями: Олю Радик в Дорошівцях, Олю Журавівку в Раранчу і Матильду Вальтер в Кучурові величій а підучителями: Марию Клим в Нових Мамайцях, Марию Торосевич в Чагрі і Йосифу Митеську в Старих Мамайцях.

В неділю приймав цісар на окремій аудієнції Франца Кошута, голову партії незалежності сина Людвіка революціонера й „детронізатора“ Габсбургів. Цісар приймав его у своїй робітні. За входом Кошута, виводженого цісарським адютантом, встав цісар із фотелю, на яким сидів перед бюрою, підійшов кілька кроків до гостя і привітавши его по угорськи просив сісти. Розмову ведено на мові французькій. Кошут розвинув свої плани, зазначаючи змагане своєї партії до унії персональної, що одначе зовсім не стоїть на перепоні династичних почувань. Монарх слухав его уважно, виняючи про деякі подробиці. По 3/4 години відповідав цісар Кошута до дверей і розпорошав ся з ним дуже чемно. Кошута ждало під бургом кілька сот людей, які его повитали гримними окликами „Ejlen!“

Із кругів духовних. Краєвий президент подав гр. прав. наріхю в Корпестях Дмитрові Граматовичу, що був досі гр. прав. сотрудином в Товорівцях.

Гостина. Два дни тому оглядав краєвий президент др. Окт. Блайлбен разом із жінкою в товаристві радника двору Фекеге збори до історії штуки на тутешнім університеті. Пояснені уділював гостям проф. др. Вокодямир Мількович.

Зборя в шкільних будинках можуть відбувати неоплітні товариства за дозволом пов. ради шкільної, про що треба доносити вчасно через заряд допичної школи.

В Кіцманських школах (хлопчик і дівочий) знесено обовязкову науку польської мови, що стала надобовязковим предметом науки, а так само руска мова в тамошних німецьких класах.

Винаєм театру. На тайнім засіданню ради міської, що відбуло ся в суботу, постановлено вступити в переговори із дир. Ранценгофером, Доором-Гайзінгером і Айлерсом. В першій лінії постановлено увійти в переговори з дир. Ранценгофером.

Із краєвого виділу. На засіданню краєвого виділу із 11. лютого 1905 дозволено: побирати громадські додатки до податків громадам: Дихтинцєви 85 проц., Качиці 80 проц. і 100 проц. додатків до консумційних оплат від мяса і вина, Кабинови 100 проц. а Чорному Потокови 71 проц. — Громаді Іджєшти дозволено затагнути пожитку в висоті 20.000 кор. на будівлю шкільних будинків. — Потверджено контракти купна — продажі згд. заміни заключені громадами Балаянами, Ленківцями камеральними і Вижицею. — Крім сего полагджено кілько рекурсив що до винайму пасовищ і випрату дісів. — На основі слідства переведеного краєвим виділом над лихою громадською господаркою в Заставній порішено заряджені, щоб тому лихому станові зарадити. — Далше згодив ся краєвий виділі на основі уповноваження на підвищення емеритури вислуженого учителя Гаврила Антоновича в Велєпутні із 256 кор. 06 сот. на 450 кор. Потверджено прелімінарі кімпюлентського і вижицького новітового комплексу а на покритє розходів признано 25 проц. додатків. — В заряді промислової школи в Суцаві іменовано відпоручником краєвого виділу тамошного проф. прав. висшої гімн. Емануїла Ан-

тоновича, а в заряді такоїж школи в Сторожинці іменовано тамошного директора кошкарської школи Теодора Іванницького. Після одобрєня проекту фундації буков. фонду інвалідів, предложено краєвим правительством, делеговано т. зв. мужів довіря до комісії для податків особисто дохолового для повітів: Чернівці, Серету, Кімпюленту, Сторожинця, Вижиці, а також іменовано членів комісії для хову худоби для поодиноких міст і містечок на Буковині.

Із черновецького університету. В зимовім семестрі 1904/5 було вписаних на тутешнім університеті 85 богословів (81 звич. а 4 надзвич.); 364 правників (339 звич., 24 надзвич. і 1 госпітант); 224 філософів (між ними 42 жінки) а то 140 слух. звич. (між ними 4 жінки), надзвич. слухачів 56 (між ними 30 жінок), 12 фармацевтів і 16 госпітантів (між ними 14 жінок). Після річної мови було 361 Німців, 159 Румунів, 73 Русинів, 41 Польків, 16 Москалів (!), 7 Болгарів, 2 Мадярів, 2 Вірменів, 1 Англієць, 2 Чехів, 9 Сербів. Після віроісповіданя було 280 мойс., 217 гр. прав., 88 рим. кат., 56 гр. кат., 26 еванг., 4 вірм. кат., 2 вірм. прав.: разом 673. — Коли відтягнути від числа Німців число студентів мойс. віроісповіданя, що занеують себе як Німці, то виїде, що австрійське правительство одержує в Чернівцях для 81 Німців — державний німецький університет.

Непреміювана шарада! Ц. к. повітовий суд в Заставній видавав для сторін свого рода забавку і то в роді різних „Ladung-ів“, де крім імені і назвиска завізаного, як також дня розправи нема нічого більше лише пусті місця „gegen... wegen...“; таке дістало ся мені — чого? пощо? нащо? за яке? не знати — хочеш дотадай ся; — довгі зимові вечери як раз надають ся до розвизування загадок і шарад. Була вже про се згадка в „Bukowiner Post“ і вправді заставницькі любчики схамулились на хвилику — але і знов розбрікались — до чого то вже не доходить під „wspólnum dachem“. — В. Корниляк, учитель в Товтрах.

Шкільництво в Сербії. Після сербських статистичних обчислень було у сербській королівстві із кінцем 1903/4 р. елементарних народних шкіл 1.263 (1.093 мужеских і 170 дівочих). Сил учительських було у тих школах 2.205 (1.349 учителів і 856 учительок). З початком шкільного року було шкільної молодіжи 121.563 (94.575 хлопців і 26.988 дівчат); з кінцем року спало число школярів на 106.760 (84.799 хлопців і 21.961 дівчат).

Ікарівий лет. Молодий електротехнік Гардет в Ліоні зробив дня 7. с. м. пробу із винайденим собою приладом до літання. Одначе в висоті 30 м. винала ему з рук керма, так що нещасний уявив на землю разом із своєю машиною. Лиш тій обставині, що прилад утворив рід спадкохорону, треба завдячувати, що Гардет не вбив ся, тільки зломив ногу.

Заряд друкарні „Рускої Ради“ упратає в послідне всіх тих Вп. Панів, що замовили і одержали „Словар“ проф. Ом. Поповича, аби зволити за него врівняти належитість.

НАУКА, ШТУКА І ЛІТЕРАТУРА.

Репертуар німецького театру. Німецька трупа театральна гостювати ме в Чернівцях мабуть ще лиш до неділі через те, що мимо прегарної гри, публики буває на виставах зовсім не багато. На останні дни визначено ось такий репертуар. В четвер: „Grosstadtluft“, комедія, в п'ятницю „Liebesschaukel“ комедія (ціни знижені до половини), в неділю пополудни (ціни знижені до половини) Гюґого „На дні“, у вечір комедія Фрайтаґа „Die Journalisten“.

Отто Еріх Гартлебен звісний німецький драматурґ і поет помер в Салзо над озером Гарда саме в той час, як у Чернівцях виставлювано его комедію: „Erziehung zur Ehe“. О. Е. Г.—єн родив ся дня 3. червня 1864 р. в Кляветалю, студіював права, а відтак одержав уряд

реферєндаря, який кинув 1890 р. щоб заняти ся виключно літературою. Писав вірші, оповіданя, сатири і драматичні твори, висміюючи моральні основи сучасної німецької суспільности. Із его драматичних штук годить ся назвати „Die sittliche Förderung“, цика „Die Befreiten“, офіц. драму „Rosenmontag“ і „Im grünen Baum zur Nachtigall“. Від 1901 р. покинув Г.—єн Берлін і переселив ся до Салзо задля своєї грудної недуги, яка й покінчила ся дня 11. с. м. катастрофою.

Артистичний Вістник місячник посвятий музиці і штуці. Річник I. Зошит I. сего нового видавництва за місяць січень 1905. виїшов із друку аж перед кількома днями через те, що перший его наклад зладжений у Перемишлі так не відповідав інтенціям редакції, що его треба було нечати в друге вже у Львові. Розуміє ся, що в другім виданню представляє ся Арт. Віст. дуже гарно. Зміст I.: ч. Від редакції — Н. Вахнянин. Два реформатори церковного співу (із портретом Вортлянского — Домет-Людкевича: Наші видавництва і музикалі за останній літа (1900—1905) — Дві роботи. — Іван Труш: Відновленє лґайлонської каплиці на Бавелі (з фотографією фрагменту лґайлонської каплиці на Бавелі і портретом Юліана Макаровича). — Ів. Труш: Орнамент окладки і огляд музичний, театральний і штук пластичних. До сего випуску долучено світлодручну репродукцію портрету п. К. Гр. кисти Ів. Труша а в додатку музичнім 5 творів ріжних композиторів і пісень народних. Артистичний Вістник має бути органом, у яким концентрувала би ся українська „творчість музична і творчість із обсягу пластичних штук“. Редакцію часті музичної веде Іван Труш, а часті посвятиеної штука пластичним Спен. Людкевич. Арт. Вістник видає „Союз співачок і музичних товариств у Львові (Вірменська ч. 2. І. поверх)“, куди треба послати також передплату на рік 10 кор., на піврік 5 кор., поодинокий примірник 1 кор.

Комара, який від нового року виходить під редакцією п. Бр. Гізовського, виїшло вже 2 ч. обильне в добрі доходи й влучні сатиричні замітки. Треба признати, що нова редакція задає собі труд, щоб „Комар“ став справдішим незалежним сатиричним органом в європейськй густі. (Адрес. Львів Собіщина 8. Річна передплата 8 кор.)

Поезії Григорія Воробкевича (Наума Шрама). Видав др. Осип Маковей. (Виданя Рускої Бєсїди ч. 177). Чернівці 1904. Накладом Рускої Бєсїди в Чернівцях. 3 друкарні „Рускої Ради“, під зарядом Івана Захарка. (З портретом автора і передмовою др. О. Маковей). Ст. 1—86 + I. + XXIII. Ціна брошурованого примірника 60 сот., в гарній оправі 1-10 кор.

Молодіж. Місячник для учачої ся молодіжи. Ч. I. за січень 1905 містить: Від редакції. — Номо novus, вірш С. Яричевського. — Студенти приїхали, повість Л. Лотоцького. — Графологія, Ю. Д. — Паничик, оповіданє Л. Томи. — Воздух плинний. — Пословиці і звороти. — Жарт і правда. — Гри і забави. — Загадки і питання. — Графологічний кутик. — Замітка редакції.

Jahresbericht über das dem k. k. Stadtschulrate in Czernowitz unterstehende Volksschulwesen für das Schuljahr 1903/4 von Schulrat Josef Wotta k. k. Professor und Bezirksschulinspektor für den Stadt-Schulbezirk Czernowitz. Czernowitz 1905. Vereinsdruckerei. Ст. 50. фоліо. Нотуючи появу осьяких цікавих статистичних виказів, лишаємо за собою проговорити про них в окремій статі.

